

Spletno anketiranje – raziskovalni vidiki

(Dan spletnega anketiranja 2018)

Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, 18. september 2018

ČASOVNICA

12:00 – 13:15 Prvi del: Študije primerov 1

12:00 – 12:20 Kvalitativni vidiki priprave anketnih raziskovanj

Gaja Zager Kocjan, Darja Lavtar, Maruša Rehberger, Nina Ropret, Vito Klopčič, Marcel Kralj, Metka Zaletel (NIJZ)

12:20 – 12:50 Nekaj praktičnih pogledov in nasvetov za izvedbo anketnih raziskovanj

Darja Lavtar, Metka Zaletel, Tina Zupanič (NIJZ), Veronika Belec (GfK Slovenija)

12:50 – 13:10 Izkušnje NIJZ z anketo o pogostosti uživanja živil in prehranskih navadah med otroki in odraslimi (SI.Menu) kot primer kompleksne ankete z uporabo različnih orodij, aplikacij in načinov anketiranja

Nataša Delfar, Darja Lavtar, Metka Zaletel (NIJZ)

13:10 – 13:25 Odmor za kavo

13:25 – 14:25 Drugi del: Študije primerov 2

13:25 – 13:45 Prehod na spletni način pri raziskovanju o turističnih potovanjih domačega prebivalstva (TU-ČAP)

Eva Belak, Marta Arnež, Luka Černuta (SURIS)

13:45 – 14:05 Zbiranje podatkov preko spleta – kako nam lahko povratne informacije respondentov pomagajo

Mateja Zgonec, Mihaela Nemec (SURIS)

14:05 – 14:25 Lastnosti (ne)respondentov na spletu

Marta Arnež, Nataša Bučar, Katja Rutar, Eva Belak (SURIS)

14:25 – 14:30 Odmor za kavo

14:30 – 15:00 Tretji del: Poročila o raziskavah ARRS

14:30 – 14:40 Meta-analiza v anketni metodologiji

Gregor Čehovin (FDV)

14:40 – 14:50 Integracija mobilnih naprav v anketno raziskovanje v družboslovju

Nejc Berzelak (FDV)

14:50 – 15:00 Parapodatki v spletnih anketah

Miha Matjašič (FDV)

Kratki povzetki predstavitev

Prvi del

Kvalitativni vidiki priprave anketnih raziskovanj – Gaja Zager Kocjan, Darja Lavtar, Maruša Rehberger, Nina Ropret, Vito Klopčič, Marcel Kralj, Metka Zaletel (NIJZ)

Priprava na izvedbo ankete na terenu je dolgotrajen proces, v katerem se raziskovalci srečujemo s številnimi izzivi, povezanimi z zagotavljanjem merske veljavnosti vprašanj in praktičnimi vidiki izvedbe ankete na terenu. V tem procesu nam lahko pomagajo različne kvalitativne metode, kot sta na primer kognitivno testiranje, s katerim lahko preverjamo kakovost vprašanj, in poglobljen pogovor z anketarji (angl. debriefing), ki lahko z nami delijo svoje izkušnje s terena in predloge izboljšav. Na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje (NIJZ) smo leta 2017 prvič uporabili metodo kognitivnega intervjuvanja za testiranje izbranih vprašanj iz Ankete o tobaku, alkoholu in drugih drogah (ATADD), temu pa je sledilo kvantitativno testiranje izvornih in modificiranih vprašanj na terenu v okviru pilotne ankete ATADD in za tem poglobljen pogovor z anketarji. Izkušnje, pridobljene s kvalitativnim testiranjem vprašanj iz ankete ATADD, smo v okviru Eurostatovega granta v letu 2018 uporabili in nadgradili pri testiranju dveh modulov vprašanj o duševnem zdravju in izkušnjah pacientov iz Ankete o zdravju in zdravstvenem varstvu (EHIS), ki se bo na terenu ponovno izvajala leta 2019. Na podlagi odprtih intervjujev z manjšim priložnostnim vzorcem udeležencev ter strokovne evalvacije kakovosti vprašanj smo razvili cilje kognitivnega testiranja za posamezna vprašanja. Kognitivne intervjuje smo izvedli ločeno za osebno anketiranje (CAPI) in spletno anketiranje (CAWI) in na podlagi poglobljene analize odgovorov pripravili predloge za izboljšave ubeseditve nekaterih vprašanj in postavitev vprašanj v spletni anketi. V tem letu nadaljujemo s kvalitativnim testiranjem še nekaterih novih vprašanj za anketo EHIS. Na posvetu bomo predstavili naše izkušnje z uporabo kvalitativnih metod v procesu priprave na izvedbo anket na terenu.

Nekaj praktičnih pogledov in nasvetov za izvedbo anketnih raziskovanj – Darja Lavtar, Metka Zaletel, Tina Zupanič (NIJZ), Veronika Belec (GfK Slovenija)

Ob izvedbi različnih anketnih raziskovanj – ne glede na način anketiranja ali kombinacijo načinov – se srečujemo z zelo praktičnimi izzivi in vprašanji, pri katerih se vedno dozdeva, da jih je gotovo že kdo rešil in tudi presadil v slovensko okolje. Zato bomo v našem prispevku predstavili nekaj tovrstnih izzivov, s katerimi smo se soočili v zadnjih letih, ter nekaj še vedno odprtih vprašanj. V grobem se vsi nanašajo na to, kaj raziskovalci ponudimo anketirancem v obliki informacij, obvestil in nagrad, v kakšni obliki jim to posredujemo in kakšni so odzivi na to.

Darila in denarne nagrade so predmet mnogih raziskovalnih člankov ter eksperimentov in v večini primerov se zdi, da deluje tisto, česar si ne moremo privoščiti. V prispevku bomo prikazali, za katera darila se najraje odločajo anketiranci, če jim damo možnost izbire, kakšen je učinek nagradne loterije ter postavili izziv daril in nagrad za anketirance, ki se odločajo za spletne ankete.

Zelo podobno velja za obvestilna pisma in opomnike – teorija v drugih državah zelo dobro funkcionira, kako pa je to v Sloveniji? Prikazali bomo vpliv različnih razmakov na izplen spletne in osebne ankete ter različne tipe obvestilnih pisem za različne ciljne populacije.

GDPR v Slovenijo ni prinesel bistvenih novosti v primerjavi s prejšnjo ureditvijo (če to primerjamo z nekaterimi drugimi državami), so pa mediji in pravniki s svojo aktivnostjo prebudili slovensko javnost, zato smo v času terenske faze ene od anket prejeli kar nekaj vprašanj tudi na to temo. V prispevku naslavljamo vprašanje kako se pravilno odzvati, kako formulirati odgovore in kako na poljuden način prepričati anketirance, da hranimo njihove podatke v skladu z zakonodajo.

Izkušnje NIJZ z anketo o pogostosti uživanja živil in prehranskih navadah med otroki in odraslimi (SI.Menu) kot primer kompleksne ankete z uporabo različnih orodij, aplikacij in načinov anketiranja – Nataša Delfar, Darja Lavtar, Metka Zaletel (NIJZ)

Raziskava SI-Menu sledi enotni evropski metodologiji raziskave o prehranskih navadah, prehranskih vnosih in zaužitih količinah živil pri posameznih skupinah prebivalcev. Kompleksnost raziskave se kaže v naslednjih značilnostih:

- Raziskava je zaradi zagotavljanja zajema raznolikosti prehranjevanja v različnih sezonah potekala eno koledarsko leto (štirje kvartali).
- Ciljna populacija je vključevala dojenčke in malčke od starosti 3 mesecev do 2 let (zanje so odgovarjali starše), mladostnike od 10 do 17 let in odrasle prebivalce med 18 do 74 let. V raziskavo je bilo v štirih kvartalih povabljenih 3286 oseb.
- Način zbiranja podatkov je bil kombiniran v dveh zaporednih obiskih, saj je bil prvi obisk osebni, drugi pa večinoma telefonski.
- Vnos živil se beleži z dvema priklicema jedilnika prejšnjega dne (v razmiku približno tedna dni), ki jih anketar ob obisku vnese v posebno aplikacijo. V pomoč pri določanju zaužitih porcij je bilo na voljo slikovno gradivo.
- Zaradi različnih načinov prehranjevanja med tednom in med vikendom je bilo že v vzorcu za posamezno osebo določeno, ali naj opravi priklica jedilnika prejšnjega dne za dan v tednu ali med vikendom.
- Poleg dveh priklicev jedilnika prejšnjega dne je oseba odgovarjala na anketna vprašanja, sledile pa so antropometrične meritve (merjenje telesne višine in teže).

Stopnja odgovora je bila 64 %.

Drugi del

Prehod na spletni način pri raziskovanju o turističnih potovanjih domačega prebivalstva (TU-ČAP) – Eva Belak, Marta Arnež, Luka Černuta (SURS)

Na SURS izvajamo raziskovanje TU-ČAP od leta 2000 dalje. Raziskovanje izvajamo četrletno. Velikost vzorca je 3000 izbranih oseb (ki jim je določena telefonska številka), v četrtem četrletju pa je velikost vzorca podvojena (6000 oseb), saj je treba zagotoviti tudi letne ocene o številu udeležencev na turističnih potovanjih. Raziskovanje se sedaj izvaja izključno po telefonu. Zaradi vse manjšega deleža uparitve telefonskih števil s CRP (okoli 35 %) in visokega deleža neodgovorov (več kot 50 %), je možno, da so nekatere statistike iz raziskovanja pristranske. Pristranskost smo skušali oceniti s pomočjo drugega rednega raziskovanja SURS.

Respondentom raziskovanja IKT-GOSP 2018, ki smo ga izvedli prek spleta (WEB) in osebno na terenu (CAPI), smo zastavili vprašanja iz TU-ČAP, s katerimi smo ocenili število oseb, ki so bile na turističnih potovanjih v Sloveniji ali tujini in število turističnih potovanj. V rezultatih bomo predstavili primerjavo ocen iz rednega raziskovanja ČAP, in ocen, ki smo jih dobili s pomočjo dodatnih vprašanj na spletu in terenu.

V obeh raziskovanjih primerjamo isto ciljno populacijo – osebe, stare od 16 do 74 let, in isto referenčno obdobje – upoštevamo le turistična potovanja, ki so se končala januarja in februarja 2018.

Zbiranje podatkov preko spleta – kako nam lahko povratne informacije respondentov pomagajo – Mateja Zgonec, Mihaela Nemec (SURS)

SURS vse več raziskovanj oseb in gospodinjestev opravi s pomočjo kombiniranega načina zbiranja podatkov, kjer vključimo tudi spletni način. S ciljem, da bi izboljšali spletne vprašalnike in postopke, smo opravili celostno analizo povratnih informacij, ki jih dobimo od respondentov tekom zbiranja podatkov. Osebe, ki so povabljene k izpolnjevanju vprašalnika se na SURS, bodisi zaradi zavračanja sodelovanja bodisi zaradi dodatnih informacij, obračajo preko brezplačne telefonske številke, elektronskega naslova ali navadne pošte. Analizirali smo število vzpostavljenih kontaktov, ugotavljali smo ali se pomembno poveča delež kontaktov v kolikor uvedemo spletni način zbiranja in kakšni so vsebinski ter drugi razlogi za vzpostavitev kontakta s SURS.

V želji po pridobivanju povratnih informacij o izkušnji z izpolnjevanjem spletnega vprašalnika na koncu vsakega spletnega vprašalnika zastavimo vprašanje, kjer lahko respondent pusti svoj komentar in morebitne pripombe. Celostno smo pregledali te odgovore, poiskali kakšne so posebnosti posameznega vprašalnika in kje lahko uvedemo izboljšave.

Poleg vseh pritožb in kritik ugotavljamo, da je pomemben tudi delež respondentov, ki so pripravljeni pomagati pri nadaljnjih izboljšavah naših vprašalnikov in te smo želeli povabiti k sodelovanju pri nadaljnjih kognitivnih testiranjih vprašalnikov. Predstavili in povzeli bomo nekaj ugotovitev, ki smo jih v preteklih letih pridobili iz povratnih informacij respondentov in podali možne izboljšave.

Lastnosti (ne)respondentov na spletu – Marta Arnež, Nataša Bučar, Katja Rutar, Eva Belak (SURs)

Čeprav imamo v Sloveniji vzpostavljen zelo dober administrativen vir (CRP) za pripravo vzorčnega okvira, ki nam omogoča pripravo kakovostnih vzorcev, pa se na drugi strani soočamo z različnimi izzivi pri zbiranju in obdelavi podatkov. Z razvojem informacijske tehnologije in elektronskega poslovanja je vse bolj razširjeno zbiranje podatkov prek spleta tudi pri osebah in gospodinjstvih. Čeprav SURs za zdaj dosega še zadovoljive stopnje odgovorov pri raziskovanjih na terenu (okrog 60%), pa se po drugi strani viša delež tistih, ki ne želijo sodelovati ali na niso dosegljivi.

Od leta 2016 smo tako na SURs pri več raziskovanjih oseb in gospodinjstev prešli na spletni način zbiranja podatkov. Ker menimo, da po spletu odgovarjajo druge osebe kot na terenu in bi to lahko vplivalo na rezultate raziskovanja, smo podrobneje analizirali lastnosti (ne)respondentov. Za analizo smo vse vzorce raziskovanj, ki smo jih izvedli prek spleta, povezali z registrom nepremičnin, registrom gospodinjstev in z dohodninsko datoteko. Želeli smo proučiti, katere lastnosti oseb/gospodinjstev, vplivajo na sodelovanje prek spleta. Preverili smo tudi, ali obstajajo razlike v lastnostih strukture (ne)respondentov med različnimi raziskovanji, ki se izvajajo prek spleta. Vzorce smo povezali z dohodninsko datoteko – izbrani osebi in njenim članom iz registra gospodinjstev, smo dodali neto dohodek za leta 2014, 2015 in 2016. Tako smo vsaki izbrani osebi pripisali tudi »registrski« neto dohodek gospodinjstva.

V tem prispevku bomo predstavili izsledke analize (ne)respondentov, ki smo jo naredili s pomočjo registrskih podatkov. Bolj podrobno bomo prikazali lastnosti (ne)respondentov glede na sociodemografske značilnosti, kot so spol, starost, status aktivnosti, tip gospodinjstva in neto dohodek gospodinjstva.

Meta-analiza v anketni metodologiji – Gregor Čehovin (FDV)

Meta-analiza je metoda kvantitativne sinteze, ki podaja pregled empiričnega védenja o neki temi in omogoča določeno posploševanje. Predstavljeni so rezultati sistematičnega pregleda meta-analiz na področju anketne metodologije ter preliminarne ugotovitve specifične meta-analize na področju neodgovorov v spletnih anketah.

Integracija mobilnih naprav v anketno raziskovanje v družboslovju – Nejc Berzelak (FDV)

Predstavljeni so prvi rezultati projekta ter odgovarjajoča aplikacija, ki se osredotoča na zajem ambientnih podatkov, ki jih lahko zazna mobilna naprava v fazi odgovarjanja na spletno anketo (zvok, svetloba, premikanje)

Parapodatki v spletnih anketah – Miha Matjašič (FDV)

Predstavljeni bodo preliminarni rezultati projekta, ki sicer obravnava vprašanje standardnega nabora parapodatkov, ki bi ga veljalo vključiti k podatkom respondentom. Rezultati se nanašajo predvsem na odkrivanje in procesiranje (npr. morebitno odstranjevanje) enot, ki v spletni anketi odgovarjajo prehitro ali prepočasi.